

9. aprill 2024

Lahend 39611/18 - riikidevahelised kaebused

Gruusia vs. Venemaa

Artikkel 33

Asjaolud

Pärast seda, kui Venemaa relvajõud tungisid 2008. aasta augustis Abhaasiasse ja Lõuna-Osseetiasse, tunnustas Venemaa neid kahte Gruusia piirkonda iseseisvate riikidena ja rajas mõlemasse sõjaväebaasid Vene sõduritega. Lisaks kaitsevad Venemaa piirivalvurid (Vene Föderatsiooni Föderaalne Julgeolekuteenistuse alluvuses) lepingute kohaselt halduspiiri (ABL) nende lahkulõõnud piirkondade ja Gruusia kontrolli all oleva territooriumi vahel. Alates 2009. aastast on järk-järgult loodud füüsilisi tõkkeid (piirdeaiaid, okastraat, valvetraadid, täiustatud seireseadmed jne) ja rakendatud muid meetmeid (järelevalve, patrullimine, piiriületusrežiimi kehtestamine jne), et takistada inimestel halduspiiri vaba ületamist (protsess nimega "piiristamine").

Gruusia ja valdav enamus rahvusvahelisest üldsusest peavad piiride kehtestamise protsessi rahvusvahelise õiguse kohaselt ebaseaduslikuks. Seevastu Venemaa ning *de facto* Abhaasia ja Lõuna-Osseetia võimud käsitlevad ABL-i rahvusvahelise piirina, kuna Venemaa on tunnustanud kahte lahkulõõnud piirkonda iseseisvate riikidena.

EIK-s kaebab Gruusia valitsus Venemaa haldustavade üle seoses piiride kehtestamise protsessiga. Gruusia valitsus leiab, et sellega on rikutud mitmeid EIÕK-st ja selle protokollidest tulenevaid etniliste grusiinide õigusi, kes üritavad ületada halduspiiri või elavad mõlemal poolel nende naabruses.

EIK seisukohad

Kohtuasja ajaline ulatus

EIK oli pädev käsitlema kaebaja valitsuse kaebusi osas, mis puudutasid fakte, mis olid aset leidnud enne 16. septembrit 2022, kuupäeva, mil Vene Föderatsioon lakkas olemast konventsiooni osaline.

Kostja valitsuse menetluses osalemata jätmine

Jättes kirjalikud märkused esitamata, kui seda paluti, avaldas kostja valitsus kavatsust avalduse läbivaatamises edasisest osalemisest hoiduda. EIK on juba varem leidnud, et lepinguosalise Euroopa Nõukogu liikmelisuse lõppemine ei vabasta teda kohustusest teha koostööd konventsiooni organitega. See kohustus jätkub seni, kuni kohus on pädev käsitlema taotlusi, mis tulenevad tegudest või tegevusetusest, mis võivad kujutada endast konventsiooni rikkumist tingimusel, et need toimusid enne kuupäeva, mil kostjariik lakkas olemast konventsiooni osaline. Kuna käesolev kohtuasi puudutas enne 16. septembrit 2022 aset leidnud asjaolusid, siis EIK oli pädev seda käsitlema ja kostja valitsuse suutmatust menetlusega kaasatud olla ei ole kaebuse läbivaatamise takistuseks.

Kostja valitsus ei väitnud, rääkimata põhjendamisest, et kaebaja valitsuse esitatud erinevad sündmused ei olnud aset leidnud, ega vaidlustanud neid kaebaja väiteid. Sündmusi ja väiteid kinnitasid ka taotluse esitanud valitsuse esitatud rahvusvahelised materjalid. EIK leidis ühehäälselt tema käsutuses olevatele tõenditele tuginedes, et Vene Föderatsiooni poolne halduspraktika rikkus artiklite

---

¹ Lühiülevaates kajastatud lahendite valiku aluseks on EIK enda otsingumootoris avaldatud Legal Summary'd.

2 ja 3 sisulisi ja menetluslike osi, artikli 5 lõikeid 1 ja 8, protokoll nr 1 artikleid 1 ja 2 ning protokoll nr 4 artikkel 2-te.

Eelkõige oli vaadeldavaid intsidente olnud piisavalt palju ja need olid omavahel seotud, et moodustada mitte ainult üksikud juhtumid vaid muster või süsteem. Lisaks oli haldustavade "ametliku sallivuse" element ilma mõistliku kahtluseta kindlaks tehtud.

Lisaks otsustas EIK ühehäälselt, et ei ole vaja uurida, kas konventsiooni artikleid 13, 14, 18 ja 38 on rikutud, kuna need kaebused olid sisuliselt samad, kuigi erineva nurga alt vaadatuna, mille puhul EIK oli juba rikkumisi käsitletud ja tuvastanud.

Artikkel 41

EIK leidis, et artikli 41 kohaldamise küsimus ei ole otsustamiseks valmis.

[Lahend](#) (inglise keeles)

[Kokkuvõte](#) (inglise keeles)

9. aprill 2024

Suurkoja otsus nr 53600/20 - positiivsed kohustused

Verein KlimaSeniorinnen Schweiz ja teised vs. Šveits

Artikkel 6 ja 8

Asjaolud

Kaebajad on kaasuses Šveitsi seaduste alusel asutatud ühendus, mis on loodud tõhusa kliimakaitse edendamiseks ja elluviimiseks oma liikmete nimel, kus on liikmeteks üle 2000 vanema naise (kellest enamuse on üle 70-aastased) ja neli naist, kes on kõik sama ühingu liikmed ja üle 80-aastased. Kõik kaebajad kurdavad kuumalainete ajal ägenenud terviseprobleemide üle, mis mõjutab oluliselt nende elu, elamistingimusi ja tervist.

Kaebajad esitasid Šveitsis erinevatele ametiasutustele erinevaid taotlusi, kus kurtsid erinevaid probleeme kliimakaitse valdkonnas ning taotlesid kliimamuutuste valdkonnas meetmete rakendamist, mis täidaksid Pariisi kokkuleppega 2030. aastaks seotud kliimaeesmärkide täitmist. Nende taotlused ei olnud edukad nagu ka nende kaebus föderaalsesse ülemkohtusse.

EIK-sse pöördudes kurdavad kaebajad ametivõimude suutmatuse üle rakendada meetmeid kliimamuutuste vältimiseks. Nad tuginevad eelkõige artiklitele 2 ning 8 ja leiavad, et kostjariik ei ole võtnud vastu sobivaid õigusakte kliimamuutuste vastu võitlemiseks. Lisaks tuginevad ka artiklile 6, sest leiavad, et neil puudus ligipääs kohtumenetlusele artikkel 6-1 tähenduses.

26. aprillil 2022 suunati asi koja taotlusel suurkojale lahendamiseks.

EIK seisukohad

Artiklite 2 ja 8 väidetavad rikkumised

(a) Sissejuhatavad punktid

EIK märkis otsuse alguses, et kliimamuutused on meie aja üks pakilisemaid probleeme. Kui kliimamuutuste peamine põhjus tuleneb kasvuhoonegaaside kuhjumisest Maa atmosfääri, siis selle tagajärjed keskkonnale ja selle kahjulikud mõjud inimkogukondadele ja üksikisikute elutingimustele on

keerulised ja mitmekordsed. EIK saab aga tegeleda kliimamuutustest tulenevate küsimustega üksnes oma pädevuse teostamise piires konventsiooni artikli 19 alusel. Sellega seoses peab EIK meeles pidama tõsiasja, et kliimamuutuse ja selle kahjulike mõjude vastu võitlemiseks kavandatud meetmed nõuavad suures osas seadusandlikke meetmeid nii poliitilises raamistikus kui ka erinevates valdkondades. Kohtulik sekkumine ei saa asendada seadusandliku ja täidesaatva valitsusvõimu meetmeid. Siseriiklike kohtute ja EIK-i ülesanne on tagada vajalik kohtulik järelevalve õigusaktidest tulenevate nõuete täitmise üle.

Samal ajal suurendas kostjariigi varasemate meetmete ebapiisavus kliimamuutuste vastu võitlemisel ülemaailmselt ebasoodsate tagajärgede ohtu ja sellest tulenevaid ohte inimõiguste kasutamisele – ohte, mida erinevad valitsused on juba tunnistanud kogu maailmas. Praegune olukord hõlmab seega tänapäevaseid kaalukaid tingimusi, mida kinnitavad teaduslikud teadmised, mida EIK ei saa oma rollis inimõiguste jõustamise eest vastutava kohtuorganina ignoreerida.

Olemasolev EIK kohtupraktika on käsitletud olukordi, mis on hõlmanud konkreetseid keskkonnakahju tekitavaid allikaid, samas kui kliimamuutuse kontekstis on peamised omadused ja asjaolud oluliselt erinevad. Pärast põhiliste erinevuste loetlemist jõudis EIK järeldusele, et olemasoleva keskkonnavalase kohtupraktika otsene ülevõtmine kliimamuutuste konteksti ei oleks piisav ega asjakohane. Sellest tulenevalt püüdis EIK selles kohtupraktikas sätestatud põhimõtetest inspiratsiooni ammutades välja töötada sobivama ja kohandatud lähenemisviisi erinevatele konventsiooniga seotud küsimustele, mis võivad kliimamuutuse kontekstis esile kerkida.

Sellega seoses tuli arvesse võtta olemasolevaid ja pidevalt arenevaid teaduslikke tõendeid kliimamuutustega võitlemise vajaduse ja selle kahjulike mõjudega tegelemise kiireloomulisuse kohta, sealhulgas nende paratamatuse ja pöördumatuse tõsist ohtu.

EIK märkis ka, et kuigi konventsioonist tulenevad riikide juriidilised kohustused laienevad praegu elavatele isikutele, on selge, et tulevased põlvkonnad kannavad tõenäoliselt üha suuremat probleemi ja vastutust seoses kliimamuutusega.

(b) Kliimamuutuste juhtumitega seotud üldised kaalutlused

(i) Põhjusliku seose küsimused

- kliimamuutuste vaidluste eripära tuleneb asjaolust, et need ei puuduta ühest allikast pärinevaid kohalikke keskkonnaprobleeme, vaid keerulisemat globaalset probleemi. Riikide vastu esitatud inimõigustel põhinevate kaebuste kontekstis kerkib esile põhjusliku seose küsimusi erinevates aspektides, mis on üksteisest erinevad ja mõjutavad nii ohvri staatuse hindamist kui ka konventsioonist tulenevate riigi kohustuste ja vastutuse sisulisi aspekte. Selles kontekstis on põhjusliku seose küsimusel neli erinevat dimensiooni, mis on seotud:

– seosega kasvuhoonegaaside heitkoguste ja sellest tuleneva kasvuhoonegaaside akumulierumise vahel maailma atmosfääri ning erinevate kliimamuutuste nähtuste vahel (teaduslike teadmiste ja hinnangu küsimus);

– seosega kliimamuutuste tagajärgede erinevate kahjulike mõjude ja selliste mõjude riskide vahel inimõiguste kasutamisele praegu ja tulevikus;

– seosega üksikisiku tasandil, mis väidetavalt puudutab konkreetseid isikuid või isikute rühmi;

– vastutuse omistatavusega kliimamuutustest tulenevate kahjulike mõjudega, mida üksikisikud või rühmad väidavad konkreetse riigi vastu, arvestades, et kasvuhoonegaaside heitkoguste koguhulkadele ja mõjudele aitasid kaasa mitu osalist.

(ii) Tõendamisprobleemid

Tõendamisstandard oli väljaspool mõistlikku kahtlust. EIK viitas sellega seoses oma kohtupraktikas kehtestatud põhimõtetele. AINUÜKSI väide, et riik ei täitnud teatud siseriiklikke eeskirju ja keskkonna- või tehnilisi standardeid, ei olnud iseenesest piisav, et põhjendada väidet, et kaebaja õigusi on mõjutatud viisil, mis põhjustas konventsioonist tuleneva probleemi. Sellegipoolest pidas EIK oluliseks seda, kas kaebuse all olev olukord oli rikkunud asjakohast siseriiklikku seadust. Lisaks märkis EIK, et üksikisikute õigusi mõjutamise kindlakstegemisel võib-olla peab ta arvestama asjakohaste rahvusvaheliste standarditega keskkonnareostuse mõju kohta. EIK tugines seetõttu asjaomaste rahvusvaheliste organite keskkonnakaitse kohta tehtud uuringutele ja aruannetele, mis käsitlesid mõju üksikisikutele, eelkõige seoses kliimamuutustega. EIK omistas juhtumi faktiliste asjaolude väljaselgitamisel erilist tähtsust siseriiklike kohtute ja teiste pädevate asutuste järeldustele.

(iii) Kliimamuutuste mõjud inimõiguste kasutamisele

EIK võttis arvesse, et on piisavalt usaldusväärseid viiteid inimtekkeliste kliimamuutuste olemasolule. See kujutab endast tõsist praegust ja tulevast ohtu konventsiooniga tagatud inimõiguste kasutamisele. Liikmesriigid on nendest ohtudest teadlikud ja kui nad suudavad rakendada meetmeid, mis piiraksid temperatuuri tõusu 1,5 °C-ni võrreldes industriaalajastu eelse tasemega, siis oleksid kliimamuutused väiksemad.

(iv) Põhjusliku seose ja positiivsete kohustuste küsimus kliimamuutuste kontekstis

EIK märkis, et põhjusliku seose küsimuse eripära tõuseb kliimamuutuste kontekstis rohkem esile. Põhjuslik seos ühe riigi riigiasutuste tegevuse või tegevusetuse ja seal tekkiva kahju või kahju tekkimise ohu vahel on ilmtingimata nõrgem ja kaudsem kui kohalike kahjulike saasteallikate kontekstis. Seevastu nende ülesannete täitmatajätmine toob kaasa kaasnevate riskide süvenemise, kuigi selliste riskidega kokkupuutumise tüüp, raskusaste ja vältimatus on olenevalt erinevatest asjaoludest erinev. Sellest tulenevalt ei saa selles kontekstis konkreetse ohvri staatuse või riigi kohustuste konkreetse sisu küsimusi kindlaks määrata range *conditio sine qua non* nõude alusel.

(v) Riigi vastutuse osakaalu küsimus

Kuigi kliimamuutus on kahtlemata ülemaailmne nähtus, millega peaksid riikide kogukonnad tegelema ülemaailmsel tasandil, siis ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni alusel kehtestatud globaalne kliimarežiim, mida kinnitavad ka muud rahvusvahelised dokumendid, põhineb riikide ühise, kuid diferentseeritud vastutuse ja vastavate võimete põhimõttel. Järelikult on igal riigil oma osa vastutusest võtta meetmeid kliimamuutuse vastu võitlemiseks ja nende meetmete võtmise määrab pigem riigi enda suutlikkus kui mis tahes muu riigi konkreetne tegevus (või tegevusetus).

Lisaks – mis puudutab argumenti "tilk ookeanis" (nimelt üksikute riikide võimet mõjutada globaalset kliimamuutust), siis asjakohane test ei nõua tõendamist, et "aga" võimude ebaõnnestumise või tegematajätmise tõttu kahju poleks juhtunud. Pigem on oluline ja piisav riigi vastutusele võtmiseks see, et mõistlikel meetmetel, mida riigiasutused ei võtnud, oleks võinud olla reaalne väljavaade tulemust muuta või kahju leevendada. Kliimamuutuste kontekstis tuleb seda põhimõtet mõista ka ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni artikli 3 lõike 3 valguses, mille kohaselt peaksid riigid rakendama meetmeid kliimamuutuse põhjuste ennetamiseks või minimeerimiseks ning selle kahjulike mõjude leevendamiseks.

(c) Vastuvõetavus

EIK käsitles ohvri staatuse üldpõhimõtteid eraldi. Arvestades aga tihedat seost ohvri staatuse ja asjakohaste konventsiooni sätete kohaldatavuse vahel, ühendas ta ohvri staatuse/*locus standi* küsimuse oma hinnanguga artiklite 2 ja 8 kohaldatavuse kohta.

(i) Ohvri staatuse/*locus standi* üldpõhimõtted kliimamuutuste kontekstis

(α) Üksikisikute ohvristaatus

EIK leidis, et olid veenvad teaduslikud tõendid, mis näitavad, et kliimamuutus on juba aidanud kaasa haigestumuse ja suremuse suurenemisele, eriti teatud haavatavamate rühmade seas. Samal ajal olid riigid tunnistanud kliimamuutuste kahjulikke mõjusid ning võtnud endale kohustuse võtta kasutusele vajalikud leevendusmeetmed (kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamiseks). Need kaalutlused viitasid sellele, et riigi tegevuse või tegevusetuse (kliimamuutuse põhjustamise või sellega tegelemata jätmise) ja üksikisikutele tekitatava kahju vahel võib olla õiguslikult asjakohane põhjuslik seos.

Käesolevas asjas oli EIK-l küsimus, kuidas ja mil määral esitati väiteid kahju kohta, mis on seotud riigi tegevuse ja/või tegevusetusega kliimamuutuste kontekstis, mis mõjutab üksikisikutele konventsioonist tulenevaid õigusi (nagu õigus elule vastavalt artiklile 2 ja/või või õigust era- ja pereelu austamisele artikli 8 alusel). EIK-l tuli välja selgitada, kuidas saaks seda uurida kahjustamata *actio popularis*'e väljajätmist konventsiooni süsteemist ja jätmata tähelepanuta kohtu õigusfunktsiooni olemust, mis oli oma olemuselt pigem reageeriv kui proaktiivne.

EIK kohtupraktika ohvri staatuse kohta lähtus vaidlustatud tegevuse või tegevusetuse otsesest mõjust kaebajale või selle reaalsele ohule. Kuid kliimamuutuste kontekstis võivad kõik ühel või teisel viisil ja mingil määral olla otseselt mõjutatud kliimamuutuste kahjulikest mõjudest või neil võib olla reaalne oht, et neid otseselt mõjutab. Seega võib potentsiaalselt suur hulk inimesi taotleda selle alusel konventsiooni alusel ohvri staatust. Seoses sellega, kuigi riigi tegevuse puudumine või ebapiisav kliimamuutustega võitlemine toob kaasa üldise mõjuga olukorra, ei leidnud EIK, et kohtupraktika „potentsiaalsete” ohvrite kohta, mille alusel saaks taotleda ohvri staatust selles kontekstis võiks kohaldada „inimeste klassi”, kellel on „õigustatud isiklik huvi” näha vaidlusaluse olukorra lõppu, mis võiks hõlmata peaaegu kõiki ega toimiks seetõttu piirava kriteeriumina.

Selleks, et võidelda kliimamuutustega, pidid kaebajad näitama, et vaidlustatud riiklikud ebaõnnestumised neid isiklikult ja otseselt mõjutasid. See sõltus kahest põhikriteeriumist, mille puhul oli lävi eriti kõrge:

– esiteks peab taotleja kliimamuutuste kahjulike mõjudega kokku puutuma suure intensiivsusega, see tähendab, et taotlejat mõjutavate valitsuse tegevuse või tegevusetuse kahjulike tagajärgede tase ja raskusaste peab olema märkimisväärne ja

– teiseks peab olema tungiv vajadus tagada taotleja individuaalne kaitse, kuna puuduvad või on ebapiisavad mõistlikud meetmed kahju vähendamiseks.

(β) Riikide positiivse kohustuse sisu

Lepinguosalise riigi esmane kohustus on võtta vastu eeskirju ja meetmeid, mis suudavad leevendada kliimamuutuste olemasolevaid ja potentsiaalselt pöördumatuid tulevasi mõjusid, ning neid praktikas rakendada. See kohustus tuleneb põhjuslikust seosest kliimamuutuste ja konventsioonist tulenevate õiguste kasutamise vahel. EIK rõhutas, et tema pädevuses on üksnes konventsiooni ja selle protokollide

sätete tõlgendamine. Siiski märkis EIK, et kooskõlas liikmesriikide võetud rahvusvaheliste kohustustega, eelkõige ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni ja Pariisi kliimakokkuleppe raames, ja pidades silmas eelkõige IPCC antud kaalukaid teaduslikke nõuandeid, liikmesriigid peavad kehtestama vajalikud eeskirjad ja meetmed, mille eesmärk on vältida kasvuhoonegaaside kontsentratsiooni suurenemist Maa atmosfääris ja globaalse keskmise temperatuuri tõusu üle taseme, mis võib avaldada tõsisist ja pöördumatut kahjulikku mõju inimõigustele vastavalt artiklile 8.

Hinnates, kas liikmesriik on jäänud oma kaalutlusruumi piiresse, pidi EIK uurima, kas pädevad siseriiklikud võimuorganid, olgu siis seadusandlikul, täidesaatval või kohtu tasandil, on võtnud nõuetekohaselt arvesse vajadust:

- võtta vastu üldised meetmed, millega määratakse kindlaks süsinikuneutraalsuse saavutamise ajakava ja üldine järelejäänud süsinikueelarve sama aja jooksul või mõni muu samaväärne meetod tulevaste kasvuhoonegaaside heitkoguste kvantifitseerimiseks kooskõlas riikliku ja/või ülemaailmse kliimamuutuse üldeesmärgiga;
- kehtestada kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamise vahe-eesmärgid ja -viisid (sektorite või muude asjakohaste meetodikate kaupa), mida peeti põhimõtteliselt suuteliseks täitma üldisi riiklikke kasvuhoonegaaside vähendamise eesmärke riiklikus poliitikas võetud asjakohaste ajavahemike jooksul;
- esitada tõendid selle kohta, kas nad on asjakohaseid kasvuhoonegaaside vähendamise eesmärke nõuetekohaselt täitnud või täidavad neid;
- ajakohastada asjakohaseid kasvuhoonegaaside vähendamise eesmärke nõuetekohase hoolsusega ja parimate olemasolevate tõendite alusel;
- tegutsema õigeaegselt ning asjakohaselt ja järjekindlalt asjakohaste õigusaktide ja meetmete väljatöötamisel ning rakendamisel.

Sellega seoses märkis EIK, et puudus ainuüksi ühes konkreetses aspektis ei tähenda tingimata, et riik oleks ületanud oma asjakohast kaalutlusruumi.

Lisaks nõudis üksikisikute õiguste tõhus kaitse selles kontekstis, et leevendusmeetmetele lisanduksid kohanemismeetmed, mille eesmärk on leevendada kliimamuutuse kõige tõsisemaid või otsesemaid tagajärgi, võttes arvesse kõiki asjakohaseid erikaitsevajadusi.

Täiendavalt on menetluslike tagatiste olemasolu eriti oluline otsustamiseks, kas kostjariik on jäänud oma kaalutlusruumi piiridesse. Tuginedes keskkonnajuhtumites kasutatud lähenemisviisi ning võttes arvesse kliimamuutustega seotud küsimuste eripära ja keerukust, tuleb kliimamuutuste kontekstis riigi otsustusprotsessis arvesse võtta järgmist tüüpi menetluslike tagatise:

- avaliku sektori asutuste valduses olev teave, mis on oluline asjakohaste kliimamuutustega võitlemise eeskirjade ja meetmete kehtestamiseks ja rakendamiseks, tuleb teha kättesaadavaks avalikkusele ja eelkõige neile isikutele, keda kõnealused määrused ja meetmed võivad mõjutada. Menetluslikud tagatised peavad olema kättesaadavad, et tagada üldsuse juurdepääs asjakohaste uuringute järeldustele, võimaldades neil hinnata ohtu, millega nad kokku puutuvad.
- peavad olema kättesaadavad menetlused, mille kaudu saaks otsustusprotsessis arvesse võtta üldsuse seisukohti ja eelkõige nende huve, keda asjaomased eeskirjad ja meetmed või nende puudumine mõjutab või keda ohustavad.

(ii) Ülaltoodud põhimõtete kohaldamine käesoleval juhul

EIK leidis, et Šveitsi ametiasutuste poolt asjakohase siseriikliku reguleeriva raamistiku kehtestamisel oli kriitilisi lünki, sealhulgas suutmatust süsinikdioksiidi kaudu kvantifitseerida riiklikuid kasvuhoonegaaside heitkoguste piiranguid. Lisaks, nagu on tunnistanud asjaomased ametiasutused, ei olnud riik varem täitnud oma varasemaid kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamise eesmärke. Ametiasutused ei olnud õigeaegselt ning asjakohaselt ja järjekindlalt tegutsenud asjakohase õigus- ja haldusraamistiku väljatöötamisel ja rakendamisel. Seega oli kostjariik ületanud oma kaalutlusruumi ega täitnud käesolevas kontekstis artiklist 8 tulenevaid positiivseid kohustusi.

EIK tuvastas artikkel 8 rikkumise.

Artikkel 6-1

EIK leidis, et siseriiklikud kohtud ei olnud hagiga tõsiselt või üldse tegelenud. Nad ei olnud veenvalt põhjendanud, miks nad pidasid kaebuste sisulist läbivaatamist ebavajalikuks. Nad ei olnud piisavalt uurinud veenvaid teaduslikke tõendeid kliimamuutuste kohta ja kiireloomulisust.

Kuna kaebaval ühingul või üksikkaebajatel/ühingu liikmetel puudusid täiendavad õiguslikud võimalused ega tagatised, leidis EIK, et kaebaja ühingu õigust pöörduda kohtusse oli sellisel viisil ja ulatuses piiratud, et tuvastada rikkumine.

EIK tuvastas artikkel 6-1 rikkumise.

Artikkel 41

EIK otsustas, et Šveits peab maksma 80 000 eurot kulude katteks. Kuna kahju hüvitamise nõuet ei esitatud, siis selle eest hüvitist EIK välja ei mõistnud.

Lahendile on lisatud eriarvamus.

[Lahend](#) (inglise keeles)

[Kokkuvõte](#) (inglise keeles)

11. aprill 2024

Lahend 18179/17 - alandav ja ebainimlik kohtlemine ning diskrimineerimiskeeld

Karter vs. Ukraina

Artiklid 3 ja 14

Asjaolud

Kaebaja on avalikult gei ja väidab, et teda rünnati kahel erineval korral, mille käigus tehti ka homofobseid märkusi. 2015. aastal ründasid teda ja tema sõpra tänaval neli homofobseid märkusi teinud isikut. Kaebaja sai näole verevalumi ning tema sõbralt varastati telefon ja tahvelarvuti. Kaebaja rõhutas politseile, et kuritegu oli ajendatud eelarvamustest homoseksuaalide suhtes. Näib, et selle juhtumine uurimine on pooleli. 2016. aastal ahistasid kaebajat ja tema teist sõpra supermarketis kaks isikut, kes kasutasid enne maa-alusesse käiku sisenedes solvavaid homofobseid väljendeid ning vägivalda. Kaebaja sõbrale tekitatud vigastuste tõttu algatati kriminaalmenetlus, kuid see osutus ebaõnnestunuks.

EIK-sse pöördudes tugines kaebaja peamiselt artiklile 3 ja artiklile 14. Kaebaja leiab, et tema vastu suunatud rünnakuid ei uuritud tõhusalt ning uurimises jäeti kõrvale homofobne motiiv.

EIK seisukohad

Artikkel 3 koosmõjus artikliga 14

Kohaldatavus – mõlemad rünnakud kuulusid artikli 3 kohaldamisalasse. Ei olnud vaidlustatud seda, et kaebaja sai 2015. aasta rünnaku tagajärjel vigastusi. Mis puudutab 2016. aasta rünnakut, siis kuigi EIK ei suutnud tuvastada, et kaebaja oleks saanud füüsilisi vigastusi, oli vaieldamatu, et tema kaaslast oli tema juuresolekul füüsiliselt rünnatud ja kaebaja oli samuti sihikule võetud. Nendel asjaoludel pidi kaebaja tajuma füüsilise vägivalda ohtu mitte ainult väga tõsiselt, vaid ka otsest ohtu, eriti arvestades eelmist rünnakut, mille ta oli saanud 2015. aastal. Asjaolu, et vägivald või vähemalt vägivaldaga ähvardamine oli otseselt seotud homofoobsete solvangutega, oli samuti oluline element kohtu hinnangus. EIK leidis, et artikkel 3 koosmõjus artikliga 14 on kohaldatavad käesoleval juhul.

2015. aasta rünnak – valitsus ei selgitanud, miks rünnaku toimumiskohas hoone elanikega küsitlemiseks kulus ametivõimudel rohkem kui nädal. Samuti ei olnud viiteid sellele, et oleks viidud läbiotsimisi kohtades, kus levitati varastatud asju. EIK märkis, et rünnak oli algselt klassifitseeritud röövimiseks, mis piiras varastatud varale keskendunud politseiuurimiste olemust ega hõlmanud isikute otsimist, kellel võis olla kuritegude sooritamiseks hoopis teine motiiv (vihakuritegud).

EIK tuvastas 2015. aasta rünnaku osas rikkumise.

2016. aasta rünnak – tuvastamaks, et 2016. aasta ründe uurimine ei olnud tulemuslik, piisas tõdemisest, et ründepäeval oli politsei saanud ütlusi isikutelt, kes olid sisuliselt rünnakus osalemist üles tunnistanud. Samas ei suutnud politsei neid tulemuslikult rakendada. Teine oluline element, mis viitas kostjariigi menetluskohustuste rikkumisele, oli kaebaja õiguste mittejärgimine menetluses. Ametivõimud olid algselt tagasi lükanud kaebaja taotluse tunnistada teda ohvriks, kuid märkisid hiljem, et siseriikliku õiguse kohaselt ei olnud ametlikku tunnustamisotsust vaja. Politsei oli siiski rohkem kui aasta jätnud talle teatamata oma 2019. aasta otsusest juurdlus katkestada, kuigi siseriikliku seaduse järgi olid nad kohustatud seda tegema.

Rünnaku liigitamine kriminaalõiguse tavasätete alla kuuluvaks võimaldas ametivõimudel eirata kaebaja staatust ohvrina, nõudes, et oli vaja tõendada kehavigastusi, kuigi tema ja teine ohver olid järjekindlalt väitnud, et rünnak ei hõlmanud mitte ainult füüsilist vägivalda, vaid ka homofoobseid solvanguid. Kvalifitseerides ründe siiski kehavigastuste tekitamiseks, olid ametivõimud selliste solvangute küsimusest kõrvale hiilinud ja seega ilmselt õigustanud oma kahtlust, et kaebaja oli üldse ohver, kuna ta ei suutnud näidata kehavigastusi. Seetõttu oli selge märk sellest, et ametivõimude valitud kriminaalõiguslik klassifikatsioon oli kahjustanud nende võimet paljastada rünnaku väidetav homofoobne motiiv.

EIK tuvastas ka 2016. aasta rünnaku osas rikkumise.

Artikkel 41

EIK leidis, et kostjariik peab kaebajale maksma mittevaralise kahju hüvitiseks 7500 eurot ning 4400 eurot kulude katteks.

[Lahend](#) (inglise keeles)

[Kokkuvõte](#) (inglise keeles)

11. aprill 2024

Lahend 81249/17 - positiivsed kohustused ning diskrimineerimiskeeld

Allouche vs. Prantsusmaa

Artiklid 8-1 ja 14

Asjaolud

Kriminaalmenetlus viidi läbi pärast kaebaja esitatud kaebust antisemiitlike solvangute ja ähvarduste kohta, mille ta oli saanud e-posti teel B-lt. Kaebaja leidis, et keeldudes kvalifitseerimast B ütlusi juudivastasteks, ei kaitsnud ametivõimud teda piisavalt verbaalsete rünnakute eest, mis põhjustasid talle ägedaid kannatusi ning avaldasid talle sügavat mõju tema eraelule.

EIK seisukohad

Artikkel 8 koosmõjus artikliga 14

Kaebaja kaebus puudutas asjaolu, et ametivõimud, kes ei võtnud arvesse B sõnavõtude antisemiitlikku aspekti, ei suutnud pakkuda talle tõhusat kaitset antisemiitlike vägivallaaktide, ähvarduste ja solvangute eest. Mõned B ütlused olid olnud äärmiselt vägivaldsed, sisaldasid otseseid ähvardusi ja olid suunatud kaebajale kui juudi kogukonna liikmele.

EIK kordas, et riiklikel ametiasutustel on kohustus kaitsta isikuid diskrimineerivate tegude eest ning rakendada mõistlikuid meetmeid, et teha kindlaks, kas vaidlustatud tegudel on rassistlik või laiemalt diskrimineeriv motiiv. EIK märkis, et väidetavalt diskrimineerivatel motiividel, eelkõige rassistlikel motiividel vägivallajuhtumeid ei tohiks käsitleda samaväärselt kuritegudega, millel sellised motiivid puuduvad.

Prantsuse kriminaalõigus nägi ette karistamismehhanismi ähvarduste eest, kui ähvardused tehti seoses ohvri etnilise päritolu, usutunnistuse või rassi tõttu. Käesoleval juhul otsustas prokurör esitada B-le süüdistuse "kiirmenetluse" raames ja jättis tähelepanuta ähvarduste aspekti, mis olid seotud ohvri tegeliku või oletatava kuulumisega juudi kogukonda. B. anti kohtu alla ainult "tavaliste" tapmisähvarduste pärast.

EIK leidis, et Prantsuse kriminaalõiguse kohaselt oleks prokurör võinud B kohtu alla anda seoses ka antisemiitlikku komponendiga. Kuigi EIK ei saa selliselt kritiseerida prokuröri otsust süüdistuse esitamise kohta ega kuritegude õiguslikku kvalifikatsiooni, märkis EIK siiski, et kriminaalkohus ei olnud kordagi käsitlenud kaebaja korduvaid kaebusi seoses tema vastu toime pandud kuritegude antisemiitliku iseloomuga. Teiseks oli apellatsioonikohus oma otsuse põhjendustes vastavalt kaebaja nõudele nõuetekohaselt iseloomustanud B sõnumeid antisemiitlike ähvardustena. Siiski ei olnud apellatsioonikohus kasutanud ühtegi seaduslikku võimalust, et anda kuritegude antisemiitlikule aspektile asjakohane kriminaalõiguslik vastutus. Apellatsioonikohus tunnistas kaebaja kaebuse õigusküsimustes vastuvõetamatuks. EIK leidis, et seega oli kaebaja kannatusi, traumasid ja arvukaid negatiivseid tagajärgi tema isiklikule ja tööelule süvendanud siseriiklikud kohtud, kes keeldusid tunnistamast tema "juudi ohvri" staatust ja tegemast kõiki sellise staatusega kaasnevaid õiguslikke järeldusi.

Kokkuvõttes ei olnud Prantsuse kriminaalkohtud kunagi – ei süüdistuse esitamise etapis, ümberkvalifitseerimise taotlemise ja sellest keeldumise staadiumis ega järelkult ka süüdimõistmise ajal – arvesse võtnud kuritegude antisemiitlikku iseloomu. Eeltoodud kaalutlustest lähtudes eirasid ametiasutused oma positiivseid kohustusi, mis tulenevad konventsiooni artiklitest 8 ja 14.

EIK tuvastas artikli 8 koosmõjus artikliga 14 rikkumise.

Artikkel 41

EIK leidis, et kostjariik peab kaebajale maksma mittevaralise kahju hüvitiseks 15 000 eurot ning kulude katteks 3840 eurot.

[Lahend](#) (prantsuse keeles)

[Kokkuvõte](#) (inglise keeles)